

Saken forklart:

Vaksinepass – en vei til gjenåpning?

Koronapandemien er den største globale helsekrisen i moderne tid. I tillegg har tiltakene for å hindre viruset i å spre seg skapt en økonomisk krise på nivå med depresjonen, og gitt de største innskrenkningene i den personlige bevegelsesfriheten siden krigen.

Vaksineringen er nå endelig i gang, men det vil ta tid før vi oppnår flokkimmunitet. I mellomtiden håper mange at et sertifikat på vaksine, et såkalt vaksinepass, kan redusere behovet for testing, karantene og nedstengning av samfunnet.

[Vaksinene](#) beskytter godt mot å bli syk av covid-19. De første resultatene [peker mot](#) at de også hindrer smitte men det trengs mer data for å fastslå effekten. Verdens helseorganisasjon (WHO) [fraråder](#) derfor foreløpig vaksinepass som erstatning for andre smitteverntiltak.

Digitale vaksinebevis

Vaksinebevis er ikke et nytt fenomen. De gule vaksinekortene fra WHO har siden 1950-tallet vært brukt ved reiser til land som krever vaksine mot gulfeber eller polio. I Norge kan alle skrive ut et vaksinekort fra Helsenorge.no.

Utfordringen med papirdokumenter er at de er tungvinte å holde oppdatert, og de mangler sikkerhetsmekanismer. [Falske](#) koronatester ved innreise til Norge illustrerer problemet.

Disse problemene kan løses ved å gjøre vaksinebeviset digitalt. I Norge finnes alle forutsetninger for å kunne gjøre dette: En svært høy utbredelse av smarttelefoner, og et elektronisk vaksinerregister ([SYSVAK](#)) som oppdateres løpende.

Et digitalt vaksinepass kan hente din

DIGITALE VAKSINEPASS

- » viser oppdatert vaksinestatus på mobilen
- » vil erstatte testing og karantene ved grensene
- » kan også brukes for å gjenåpne kultur- og næringsliv innenlands
- » utstrakt bruk kan medføre svekket dugnadsånd og økt overvåkning

vaksinestatus fra SYSVAK. Statusen kan vises i form av en [QR-kode](#), og knyttes til identiteten med for eksempel ansiktsgjenkjenning, eller med et vanlig pass eller ID-kort.

Helsemyndighetene [utreder nå](#) hvordan en norsk løsning kan se ut. Andre land, som [Danmark](#) og [Sverige](#), er allerede i ferd med å lansere egne vaksinepass. [WHO](#) arbeider med en internasjonal standard for passene, og ulike tekniske løsninger er under utprøving ([CommonPass](#), [IATA Travel Pass](#)).

Hvor kan passet brukes?

Kryssing av grenser

Et internasjonalt akseptert vaksinepass kan redusere behovet for karantene og reiserestriksjoner. Turisme, [flytrafikk](#) og arbeidspendling mellom land kan dermed komme i gang igjen. EU [diskuterer](#) et felles vaksine-

pass for reiser mellom EU-land, etter at blant annet Hellas og Spania har [tatt til orde](#) for dette.

Innenlands arbeids- og næringsliv

Tjenester, handel, underholdning og annen økonomisk aktivitet der fysisk kontakt er uunngåelig, kan komme i gang igjen uten smittefare. Israelske helsemyndigheter har for eksempel foreslått et «[grønt pass](#)» med 6 måneders gyldighet for de som har tatt vaksinen og 72 timer ved negativ koronatest. Det kan kreves ved store arrangementer, eller for å gå på museer, kafeer og kjøpesentre. Det skal ikke kreves for jobb, skole eller kollektivtrafikk.

Helse, omsorg og velferd

Et vaksinepass kan bidra til å holde flest mulig tilbud åpne uten smittefare. Det kan kreves av ansatte som jobber med sårbare pasientgrupper, for besøk ved sykehjem og andre institusjoner, eller for adgang til helsefremmende tilbud som treningsentre og svømmehaller.

Rettferdig — for hvem?

Økt frihet og velferd

Et vaksinepass kan både øke enkeltmenneskets bevegelsesfrihet, og redde økonomi og arbeidsplasser.

Ulikhet

Vaksinepasset betyr en forskjellsbehandling av personer som ikke har fått tilgang til vaksinen, eller ikke kan vaksineres av helsemessige grunner, som graviditet eller [allergiske reaksjoner](#).

Så lenge det er knapphet på vaksiner, kan passet øke konfliktnivået for prioritering av vaksiner. Press på egne myndigheter for å sikre vaksiner til innbyggerne kan også gjøre internasjonal [vaksinesolidaritet](#) vanskeligere.

Insentiver

Et vaksinepass vil gi et insentiv til å la seg vaksinere, gitt at vaksinen er tilgjengelig. På den andre siden kan ulikheten virke demotiverende. For eksempel må ungdom, som står sist i vaksinekøen, se at pensjonistene får dra på ferie eller konsert, mens de selv må bli hjemme. Svakere dugnadsånd kan gjøre at uvaksinerte i mindre grad etterlever råd om smittevern.

Personvern hensyn

Vaksinedata er, som andre helsedata, sensitive personopplysninger. Sammenlignet med smittesporing vil det likevel være enklere å ivareta personvernet i vaksinepasset. De eneste opplysningene som er relevante er om man er vaksinert mot covid-19, og når.

Vaksinepasset må være godt sikret. [IBM](#) vil for eksempel bruke blockchain for å sikre at vaksinestatusen ikke kan manipuleres, og lagre statusen kryptert på mobiltelefonen, for å hindre urettmessig tilgang til data.

Frivillig samtykke

Så lenge vaksinen er frivillig, bør vaksinepasset også være frivillig. Graden av frivillighet blir mindre, jo større ulemper det gir å si nei. Dersom vaksinepass kreves for essensielle gjøremål, som jobbreiser eller å besøke syke familiemedlemmer på sykehus, og det ikke finnes praktisk gjennomførbare alternativer (som karantene eller testing), er verken passet eller vaksinen i realiteten frivillig.

Formål og nytte

Et vaksinepass vil medføre inngrep i personvernet. Spørsmålet er om inngrepet er forholdsmessig. Det vil blant annet avhenge av hvor godt passet virker for å hindre smitte, hvor høyt smittetrykket er, og hvilke konkrete formål passet tas i bruk for. Nytten av vaksinepasset vil være langt mindre når flokkimmunitet er oppnådd enn midt i en smittebølge. Obligatorisk vaksinepass for kreftsykepleiere er mer treffsikkert og mindre inngripende enn vaksinepass på bussen.

Potensial for overvåkning

Passet må koble vaksinestatus til identitet. Å identifisere seg er ikke noe nytt ved flyreiser eller grensekontroll. Utstrakte krav til vaksinepass innenlands vil imidlertid gjøre digital ID-kontroll langt mer utbredt. Hvis man må oppgi helsedata for å bevege seg fritt, flyttes dessuten grensene for hvilken informasjon som anses som offentlig.

Kina har gått langt i denne retningen. Det [obligatoriske](#) smittesporingssystemet i landet innebærer en nær total overvåkning. En QR-kode med oppdatert helsestatus [avgjør](#) hvem som får gå på butikken, på kafé, på toget eller på jobb.

Det er også en risiko for formålsglidning. Det finnes mange sykdommer som har store omkostninger for samfunnet og den enkelte, for eksempel vanlig sesonginfluenza eller meslinger. Et vaksinepass kan enkelt utvides til flere vaksiner eller andre helseopplysninger.

Det bør derfor være definert på forhånd når og hvordan et vaksinepass skal brukes, og når det skal avvikles.